

O krok dál
pro zdraví

Rezistence, dezinfekce a Vyhláška č. 306/2012

Petr Havlíček
Brand Manager Disinfectants
HARTMANN-RICO a.s.

Vyhláška č. 306/2012

Příloha 4

II. Dezinfekce

2. Chemická dezinfekce:

Při provádění chemické dezinfekce se dodržují tyto základní zásady:

e) k zabránění vzniku selekce, případně rezistence mikrobů vůči přípravku dlouhodobě používanému se střídají dezinfekční přípravky s různými aktivními látkami

Vyhláška č. 195/2005

Příloha 3

C. Dezinfekce

C.I.2. Chemická dezinfekce:

Při provádění chemické dezinfekce se dodržují tyto zásady:

h) k zabránění vzniku selekce, případně rezistence mikrobů vůči přípravku dlouhodobě používanému se střídají dezinfekční přípravky s různými aktivními látkami

Vyhláška č. 440/2000

Příloha 4

C. Dezinfekce

C.I.2. Chemická dezinfekce:

Při provádění chemické dezinfekce se dodržují tyto zásady:

h) k zabránění vzniku selekce, případně rezistence mikrobů vůči přípravku dlouhodobě používanému se střídají dezinfekční přípravky s různými aktivními látkami

Vyhláška č. 207/1992

Příloha 1

III. Dezinfekce

2. Metody chemické dezinfekce:

Při provádění chemické dezinfekce je nutné dodržovat následující zásady:

f) v dezinfekčním režimu zdravotnických pracovišť je nutné respektovat zásadu střídání dezinfekčních přípravků k zabránění možného vzniku odolnosti mikrobů vůči přípravku dlouhodobě používanému.

Například při používání fenolových sloučenin nebo přípravků na bázi kvarterních amoniových sloučenin se zařazují tzv. persterilové nebo chloraminové dny

Jaký je účel této zásady

Deklarovaný účel:

Zabránit vzniku selekce, případně rezistence mikrobů vůči dezinfekčnímu přípravku

Obecněji:

Zajistit, aby byly dezinfekční přípravky spolehlivě a dlouhodobě účinné v redukci mikrobů

Vede předepsaná metoda - střídání dezinfekčních přípravků s různými aktivními látkami – k naplnění účelu této zásady?

Co je to selekce?

Může vzniknout představa, že dezinfekční přípravek působí jen na **vybrané mikroby**, kdežto na ostatní nepůsobí a mohou tedy dezinfekční proces přežít.

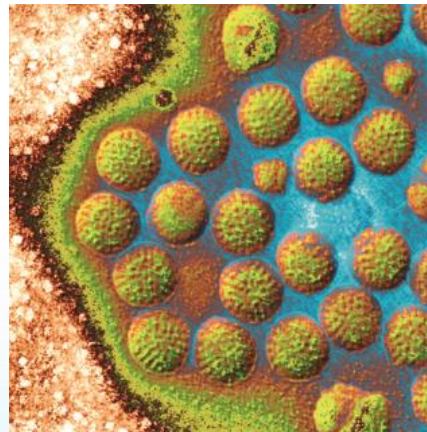
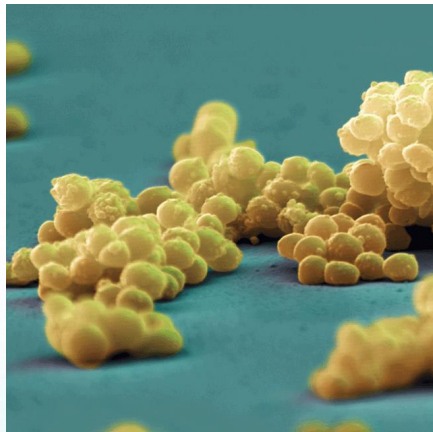
Vybrané mikroby:

- podle typu mikroorganismu (bakterie, viry, ...)?
- podle druhu, kmene mikroorganismu (*Staphylococcus aureus*, polyomavirus, ...)?
- jedinci jednoho druhu, kmene?

Jak zajistit, aby dezinfekce zredukovala daný typ mikroorganismu?

Použitím takového dezinfekčního přípravku, který je účinný na daný typ mikroorganismu.

Např.: k redukci *E. coli* – baktericidní účinnost,
norovirus – virucidní účinnost, ...

Jak zajistit, aby dezinfekce zredukovala všechny kmeny, druhy určitého typu mikroorganismu?

Použitím takového dezinfekčního přípravku, který prokázal svoji účinnost při testování podle relevantních testovacích metod.

K prokázání účinnosti (*např. baktericidní*) se používají takové testovací mikroby, jejichž úspěšná redukce vede k tvrzení, že přípravek je účinný na všechny mikroby tohoto typu (*např. na všechny bakteriální kmeny*).

Příklad

Testovací metoda: ČSN EN 13727 (baktericidní, 2/1)

Testovací mikroorganizmy – oblast „ruce“:

Staphylococcus aureus, *Pseudomonas aeruginosa*,
Enterococcus hirae, *Escherichia coli*

Požadavek na redukci: $\geq 5 \log$

Expoziční doba: 30 s

Testovaný přípravek: Sterillium

Výsledky*:

Test organism	Minimum RF
<i>Staphylococcus aureus</i>	5.27
<i>Enterococcus hirae</i>	5.11
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	5.28
<i>Escherichia coli</i>	5.31

* G. Kampf, A. Hollingsworth: Validity of the four European test strains of prEN 12054 for the determination of comprehensive bactericidal activity of an alcohol-based hand rub. Journal of Hospital Infection (2003) 55, 226–231

Příklad

Výsledky* (13 gram-pozitivních sbírkových kmenů a klinických izolátů):

Bacterial species	Minimum RF (ATCC strain)	Minimum RF (clinical isolate)
<i>Enterococcus faecalis</i>	6.54	6.91
<i>Enterococcus faecium</i>	6.11	6.79
<i>Listeria monocytogenes</i>	6.61	7.23
<i>Micrococcus luteus</i>	6.00	6.11
<i>Staphylococcus aureus</i> including MRSA	5.98-6.11 (three strains)	6.11-6.18 (two isolates)
<i>Staphylococcus epidermidis</i>	6.15	5.73
<i>Staphylococcus haemolyticus</i>	6.15	5.75
<i>Staphylococcus hominis</i>	5.98	5.11
<i>Staphylococcus saprophyticus</i>	6.11	5.04
<i>Streptococcus pneumoniae</i>	5.87	5.77
<i>Streptococcus pyogenes</i>	5.83	6.23

* G. Kampf, A. Hollingsworth: Validity of the four European test strains of prEN 12054 for the determination of comprehensive bactericidal activity of an alcohol-based hand rub. Journal of Hospital Infection (2003) 55, 226–231

Příklad

Výsledky* (18 gram-negativních sbírkových kmenů a klinických izolátů):

Bacterial species	Minimum RF (ATCC strain)	Minimum RF (clinical isolate)
<i>Acinetobacter baumannii</i>	6.60	5.32 ^a
<i>Acinetobacter lwoffii</i>	7.00	5.86 ^a
<i>Bacteriodes fragilis</i>	6.58	5.88
<i>Burkholderia cepacia</i>	6.04	5.94
<i>Enterobacter aerogenes</i>	6.75	5.97
<i>Enterobacter cloacae</i>	7.00	5.89
<i>Escherichia coli</i>	6.59-7.00 (two strains)	6.45
<i>Haemophilus influenzae</i>	5.92	5.82
<i>Klebsiella pneumoniae</i>	6.58	6.42
<i>Klebsiella oxytoca</i>	6.45	6.34
<i>Proteus mirabilis</i>	6.85	6.08
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	6.04-6.65 (two strains)	6.11
<i>Salmonella enteritidis</i>	6.59	6.51
<i>Salmonella typhimurium</i>	6.23	6.54
<i>Serratia marcescens</i>	6.52	6.00
<i>Shigella sonnei</i>	6.26	6.15

^a A clinical isolate was obtained as *Acinetobacter calcoaceticus* var *lwoffii*.

Příklad

Výsledky* (14 bakteriálních patogenů testovaných podle „US tentative final monograph“; každý kmen byl testován 4krát v opakovaných pokusech):

Bacterial species	Minimum RF
<i>Acinetobacter baumannii</i> (MDR)	6.04
<i>Clostridium difficile</i>	5.88
<i>Enterococcus faecalis</i> VRE	6.11
<i>Enterococcus faecium</i> VRE	6.83
<i>Escherichia coli</i> 0157:H7	6.26
<i>Escherichia coli</i> (MDR)	6.53
<i>Klebsiella pneumoniae</i> (MDR)	6.36
<i>Mycobacterium tuberculosis</i> ATCC 27294	5.88
Clinical isolate	5.76
Clinical isolate MDR	5.92
<i>Pseudomonas aeruginosa</i> (MDR)	6.65
<i>Staphylococcus aureus</i> (VISA)	5.70
<i>Staphylococcus epidermidis</i> (VISE)	5.62
<i>Streptococcus pneumoniae</i> (PRSP)	5.97

MDR = multi-drug-resistant; PRSP = penicillin-resistant *Streptococcus pneumoniae*; VISA = vancomycin-intermediate resistant *Staphylococcus aureus*; VISE = vancomycin-intermediate resistant *Staphylococcus epidermidis*.

* G. Kampf, A. Hollingsworth: Validity of the four European test strains of prEN 12054 for the determination of comprehensive bactericidal activity of an alcohol-based hand rub. Journal of Hospital Infection (2003) 55, 226–231

Příklad

Závěr:

Studie potvrdila validitu vybraných testovacích kmenů k prokázání baktericidní účinnosti, a to i klinických izolátů.

Jak zajistit, aby dezinfekce zredukovala dostatečný počet jedinců daného kmene, druhu?

Při použití účinné látky s nespecifickým způsobem účinku (alkoholy, aldehydy, KAS, aminy, peroxosloučeniny, halogeny apod.) k tomuto jevu nedochází.

K nedostatečné redukci však může dojít nesprávným používáním přípravku:

- nižší koncentrace
- nedodržení expoziční doby
- nedodržení návodu výrobce (teplota, způsob nanášení přípravku apod.)

Co je to rezistence?

Rezistence je trvale získaná schopnost mikrobu přizpůsobit se tak, aby odolal působení účinné látky.

Pojmem „rezistentní mikroorganismus“ se obecně rozumí „odolný vůči **antibiotiku**“.

V souvislosti s účinnými látkami používanými v dezinfekčních přípravcích dosud nebyla rezistence prokázána.

Výjimky:

- účinné látky se specifickým účinkem (např. chlorhexidin + MRSA)
- nízká koncentrace účinné látky ($< \text{MIC}$)

Některé případy, kdy je dezinfekce neúspěšná

Biofilm

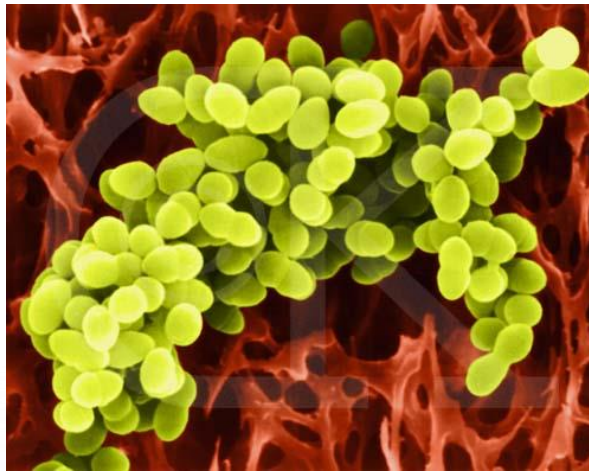
- v 9 trubicích z 13 dekontaminovaných endoskopů (v kanále voda/vzduch) byly nalezeny mikroorganismy
příčina: nečistoty a biofilm
- uvnitř opakovaně plnitelného zásobníku dezinfekčních utěrek se objevily gram-negativní bakterie, které kontaminovaly zásobník, utěrky i dezinfekční roztok**
příčina: adaptace bakterií kvůli biofilmu, který vznikl v důsledku neadekvátního reprocessingu zásobníku

* A. Pajkos, K. Vickery, Y. Cossart: Is biofilm accumulation on endoscope tubing a contributor to the failure of cleaning and decontamination? Journal of Hospital Infection (2004) 58, 224 – 229

** Günter Kampf; Stina Degenhardt; Sibylle Lackner; Katrin Jesse; Heike von Baum; Christiane Ostermeyer: Poorly Processed Reusable Surface Disinfection Tissue Dispensers May Be a Source of Infection. BMC Infect Dis. 2014;14(37)

Multirezistentní bakterie

Byly zaznamenány případy, kdy účinná látka nebyla dostatečně účinná na multirezistentní (panrezistentní) bakteriální kmen, přestože na citlivý kmen účinná byla.*

* Interní testování společnosti HARTMANN

Multirezistentní bakterie

Příklad: Účinnost dezinfekčních přípravků HARTMANN na plochy na MRGN

Přípravek	Účinná látka	Baktericidní koncentrace (Expoziční doba)
Bacillol® 30 Foam	Alkohol a amfoterické látky	Neředěný (30 s)
Mikrobac® forte	Povrchově aktivní látky	0,5% (1 h)
Dismozon® plus	Aktivní kyslík	0,4% (1 h)
Kohrsolin® extra	Povrchově aktivní látky + aldehyd	0,25% (1 h)
Kohrsolin® FF	Povrchově aktivní látky + aldehyd	0,5% (1 h)

Příklad: Účinnost dezinfekčních přípravků HARTMANN na plochy na MRGN - Výsledky

Kmen/izolát	Přípravek	Log ₁₀ - redukce
<i>Klebsiella pneumonia</i>		
ATCC 10031	všech 5 přípravků	> 5,34
Citlivý		> 5,08
3MRGN		> 5,09
4MRGN OXA-48		> 5,38
4MRGN KPC-2		> 5,34
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>		
ATCC 15442	všech 5 přípravků	> 5,28
Citlivý		> 5,14
3MRGN		> 5,06
<i>Acinetobacter baumannii</i>		
ATCC 19606	všech 5 přípravků	> 5,20
Citlivý		> 5,09
4MRGN OXA-23		> 5,14

Kmen/izolát	Přípravek	Log ₁₀ - redukce
<i>Serratia marcescens</i>		
ATCC 14756	všech 5 přípravků	> 5,47
Citlivý		> 5,37
3MRGN		> 5,17
4MRGN OXA-48		> 5,14
4MRGN KPC-2		> 5,09
<i>Klebsiella oxytoca</i>		
ATCC 700324	všech 5 přípravků	> 5,14
Citlivý		> 5,36
3MRGN		> 5,31
4MRGN OXA-48		> 5,31
4MRGN KPC-2		> 5,11

Experimenty byly prováděny čtyřmo; zobrazena je
nejnižší hodnota log₁₀-redukce

Přípravky s aldehydem:

Pseudomonas aeruginosa 4MRGN VIM-1: log₁₀-redukce 1,54-3,45

Shrnutí

Jindrák V., Hedlová D., Urbášková P. a kol.*:

„... **správné** používání dezinfekčních prostředků v **odpovídajících koncentracích** se považuje za dlouhodobě spolehlivé. Pro pravidelné střídání dezinfekčních prostředků za účelem omezení rizika vzniku odolnosti není k dispozici dostatek důkazů a většinou **se nedoporučuje.**“

Jindrák V., Hedlová D., Urbášková P. a kol.*: Antibiotická politika a prevence infekcí v nemocnicích. Mladá fronta a. s. 2014, str. 499

Důsledky uvedení této zásady ve Vyhlášce

- obtížnější sestavování dezinfekčního plánu
- praktická nemožnost dodržet tuto zásadu u dezinfekčních přípravků na ruce, které jsou všechny na bázi alkoholu
- nekritické přejímání tohoto „faktu“ autory dalších publikací a článků o dezinfekci

Závěr

Pokud se bude opět vydávat vyhláška, měla by se zásada o střídání účinných látek kvůli zabránění vzniku selekce, popřípadě rezistence ze znění vypustit.

Děkuji Vám za pozornost

Máte nějaké dotazy, prosím?

Petr Havlíček
HARTMANN-RICO a.s.